

Záchrana Kulatého ostrova

Tomáš Grim

Ti z vás, kteří četli knížku známého anglického spisovatele, cestovatele, zoologa a ochránce přírody Geralda Durrella Zlatí netopýři a růžoví holubi (Panorama 1983), asi vědí, o čem bude řeč.

Kulatý ostrov (Round Island) je maličký neobydlený ostrůvek, který leží v západní části Indického oceánu asi 22 km severovýchodně od ostrova Mauritius, pod jehož správu také patří. Má plochu 375 akrů, tj. asi 1,5 km².

Ostrov je tvořen sopečnou vyvěřelinou – tufem a pokrývají ho ostré kameny, které znesnadňují chůzi. Svahy jsou zbrázděny erozními rýhami dosahujícími hloubky až 5 m a šířky 15 m. Porost na ostrově je dosti sporadický, jen místy se nacházejí roztroušené palmové a pandánové hájky.

Jistě se ptáte, proč píšeme o tak malém a málo známém ostrůvku. To proto, že co mu příroda nedala na velikosti, to nahradila na zajímavosti z hlediska jak botanického, tak zoologického. Je totiž domovem několika vzácných a endemických druhů rostlin a živočichů, kteří jistě stojí za krátkou zmínku. Z plazů zde najdeme 8 druhů, z nichž polovina žije jen na tomto ostrově, dále 4 druhy ptáků a 3 druhy vzácných palem. Svou biologickou rozmanitost si ostrov udržel především z důvodu nehostinného prostředí; i přes jeho blízkost k Mauritiu ho proto nenavštěvují ani turisté, ani pytláci. Je také jedním z mála ostrovů neobsazených potkany.

Dříve byla situace na ostrově daleko horší, ohrožovala ho eroze působená destrukcí vegetace. Zavinili to lidé, když sem v polovině minulého století vypustili kozy a králíky; tato zvířata měla být potravou pro námořníky, kteří pluli kolem, nebo zde ztroskotali. Proto je nyní většina povrchu ostrova bez půdního krytu.

Naštěstí si v 70. letech našeho století vláda Mauritia uvědomila, co by ztratila, kdyby kozy a králíci ostrov zničili úplně. Proto přistoupila s pomocí ochrannářských organizací k záchraně ostrova. Nejdříve byly zlikvidovány kozy. Ovšem králíci, kterých bylo asi 3 000, představovali mnohem větší

nebezpečí. Tehdy pomohlo novozélandské ministerstvo ochrany přírody, které mělo s podobnými akcemi zkušenosti. V roce 1984 provedla výzkum prostředí ostrova Jerseyká nadace pro záchranu divokých zvířat (Jersey Wildlife Preservation Trust – JWPT, viz Živa 4/90) a v roce 1986 ve spolupráci s dalšími organizacemi králíky z ostrova konečně odstranila. Dalším úkolem bylo zregenerovat flóru Kulatého ostrova, a to reintrodukcí různých druhů tropických rostlin. Tímto zásahem se zvýšilo i množství hmyzu, kterým se živí někteří plazi. Postupně se také přirozenou cestou některá místa zatravnila a objevily se i některé byliny. Výzkumníci také zjistili přítomnost dvou druhů plevelů (r. *Desmanthus* a další druh plazivého plevelu), které, i když zatím nepříliš rozšířené, by se mohly v budoucnu stát nebezpečím pro autochtonní vegetaci. Proto bylo rozhodnuto o jejich likvidaci.

Dominantním druhem palmy na Kulatém ostrově je palma vějířová, která nebyla erozí ohrožena a celkem početně se udržela. Palma stepní podle posledních výzkumů již také není ohroženým druhem a na ostrově se znovu objevují malé rostlinky tohoto druhu. Dalším druhem je palma lahvovitá (*Hyophorbe lagenicaulis*), jejíž počet klesl až na 7 kusů, ale nyní se zvýšil na 9. Je to poprvé po 150 letech, kdy tento druh začal zvyšovat svou početnost. S úplnou náhradou vegetace se počítá až za 100 let, protože palmy rostou velice pomalu. Posledním druhem je endemická palma hurikánová (*Dictyosperma album*), nejrozšířenější druh flóry na ostrově. V současné době tu totiž přežívají pouze dva zástupci druhu. Proto výzkumní pracovníci zajistili několik set semen této palmy a palmy lahvovité, vypěstovali semenáčky a vysadili je na západních a jižních svazích ostrova.

Z hlediska ornitologického je ostrov neméně zajímavý. Je hnízdištěm pro 4 druhy mořských ptáků, z nichž buřňák *Pterodroma arminjoniana* nehází nikde jinde na světě. Dalšími druhy jsou feton běloocasý (*Phaeton leptu-*

rus) a rudoocasý (*P. aethurus*) a buřňák *Puffinus pacificus*. Všechny tyto druhy na Kulatém ostrově prokázané hnízdí.

Opravdovým rájem je ostrov pro herpetology. Najdou zde totiž celkem 8 druhů plazů. Z hadů jsou to dva druhy primitivních hroznýšků: hroznýšek latániový (*Casarea dussumieri*) a zemní (*Bolyeria multocarinata*). Poslední zástupce tohoto druhu byl zaznamenán v roce 1975 a nyní je s

Palma lahvovitá je snad už na Kulatém ostrově zachráněným druhem. Kresba E. Listíková

největší pravděpodobností bohužel vyhuben. Gekony zastupuje endemický gekon Guentherův (*Phelsuma guentheri*) a další dva druhy, *Phelsuma ornata* a *Nactus serpensinsula*. Ze scinků je nejznámější scink Telfairův (*Leilopisma telfairi*), dále scink Bojerův (*Scelotes bojeri*) a scink *Cryptoblepharus bountoni*.

Endemický hroznýšek latániový byl donedávna podle Guinnessovy knihy rekordů nejohroženějším druhem hada na světě. Ale díky záchrannému programu, který pro něho vytvořila Durrellova nadace, byl tohoto smutného prvenství zbaven. (Nyní patří druhu *Liophus ornatus* z ostrova sv. Lucie v Karibském moři.) Hroznýšek je zbarven zelenohnědě a na zádech má podélné skvrny béžové barvy. Při posledním výzkumu ostrova bylo zjištěno, že jeho populaci tvoří přes 190 jedinců a tento počet neustále roste. Velmi povzbuzující pro ochranáře je i fakt, že mláďata tvořila 50 % odchycen-

ných jedinců. Jedna samice může ročně naklást až 10 vajec.

V letech 1977 a 1982 dovezla JWPT na Jersey 11 jedinců přímo z Kulatého ostrova. Bylo to poprvé v dějinách, kdy se tento druh ocitl v zajetí. V roce 1982 se narodila první mláďata, ale přes veškerou snahu ošetřovatelů po několika týdnech zahynula. V roce 1984 měly snůšku 4 samice, ale mláďata se opět nepodařilo udržet při životě. Až v roce 1985 se podařilo doslova „vypiplat“ 7 mladých hroznýšků díky velké námaze obětavých pracovníků chovného centra, kteří museli mladé krmit v hodinových intervalech dvakrát v týdnu po dobu 4 měsíců. Odchov tohoto druhu velmi znesnadňovala neznalost jeho biologie. Přesto se podařilo odchovat celkem 38 hroznýšků. Někteří byli

zasláni do Severní Ameriky k založení dalších chovných skupin.

Dalším druhem, který nadaci zapůjčila vláda Mauritia je gekon Guentherův. Na rozdíl od svých příbuzných je zbarven olivově zeleně až hnědě a má délku až 23 cm. Většinu času tráví přikrčený ke kmeni palm. Je výborně maskován svým zbarvením, které velice znesnadňuje jeho vyhledávání v terénu. Živí se hmyzem, hlavně kobylkami a nočními můrami. Mláďata si stravu zpestřují také ovocem. Úbytkem latání jeho početnost klesla v roce 1982 pod 200 kusů. V roce 1976 zoo Jersey získala celkem 20 gekonů. Z nich se dosud podařilo odchovat 237 jedinců, tedy víc než desetinásobek původního počtu. Většina jich byla opět exportována a tento druh je nyní považován za zachráněný.

Posledním druhem, na jehož záchranu se jerseyjská zoo zaměřila, je hnědě zbarvený scink Telfairův (*Leiolopisma telfairi*). Je největším druhem scinka na ostrově. Dnes již není bezprostředně ohrožen – v přírodě jich bylo zjištěno na 5 000. V roce 1976 jich zoo dostala 20 a v současné době jich mají už 234. Někteří byli posláni přímo na Mauritius, kde je budou dále rozmnožovat, a protože se dříve vyskytoval i na jiných ostrovech v Maskarénách, uvažuje se i o jeho reintrodukci na některý z nich. Mezi další plány nadace patří i vytvoření skupinek strážců, kteří by chránili plazy na ostrovech před výpravami pytláků.

Jak ukazuje tento příklad, je možno zachránit ostrovní faunu na pokraji zkázy, pokud se najde skupina nadšených ochránců přírody.